

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin

Teologické nauky

Marek Chovanec

*Situace církve v Československu
v 50. letech 20. století
na vybraných příkladech na Hlučínsku.*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jonová, Th.D.

2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Opavě dne 2. 4. 2019

Marek Chovanec

OBSAH

OBSAH	3
Úvod.....	4
1. Všeobecná situace církve v československu v 50. letech 20. století.....	5
2. NÁSTROJE DOZORU NAD CÍRKVÍ.....	17
3. Situace katolické církve v kontextu působení církevních tajemníků na Hlučínsku.....	21
3.1 Povinné besedy (konference) s kněžími.....	22
3.2 Kádrové posudky vybraných duchovních, katechetů a církevních zaměstnanců okresu Hlučín	27
Závěr	32
Seznam pramenů a literatury.....	34
Seznam použitých zkratk.....	36
Přílohy	37

ÚVOD

Nedávno nalezený životopis mého dědy Aloise Chovance, mě dovedl k tématu 50. let. Děda hned po skončení II. sv. války odešel do pohraničí, zakoupil mlýn a hospodařil na něm, ale bohužel byl v roce 1951 zatčen, odvezen a odsouzen na 5 let za sabotáž proti národnímu hospodaření.

Při hledání archivních pramenů ve Státním okresním archivu Opava (SOAO) jsem narazil na oblast církevní politiky. Při dalším a dalším nalézání a pročítání archivních materiálů a po zjištění, že lze pořídit fotokopie jsem se rozhodl pro uvedené téma bakalářské práce. Musím říci, že jsem byl v archivu poprvé a nad nalezenými materiály jsem doma ještě dlouho seděl v němém úžasu. Předě mnou se otevíraly osudy jednotlivých lidí. Lidí, kteří se bez vlastního přičinění stali nepřáteli socialistické republiky, jen tím, že byli věřící. Lidí, díky kterým víra zůstala živá a předávána dalším generacím, takže i my dnes můžeme z jejich postojů čerpat.

Jako základní literaturu jsem použil knihy autorů, ze kterých čerpají ostatní badatelé, a kteří jsou v oblasti církevní politiky nejvíce etablováni. Je to především literatura dvojice Stanislav Balík, a Jiří Hanuš s obsáhlou publikací *Katolickou církev v Československu v letech 1945 – 1989*. Ačkoli kniha svým rozsahem pokrývá více než 40 let, nejvíce místa mají právě 50. léta. Tedy léta nastavení nových norem pro církev v Československu a snahy o ovládnutí církve. Také autor Karel Kaplan ve své knize *Stát a církev v Československu* popisuje 50. léta, ale zdá se, že události nahlíží z jiného pohledu, proto je tato publikace nejen přínosná, ale především dotváří celkový pohled na problematiku. Poněkud jiný žánr volí autor Václav Vaško, který se snaží perzekuci církve a jednotlivých řádových společenství, ale i osobní dramata jednotlivců zpopularizovat. Jeho *Neumlčená* vycházela již v roce 1990, tady brzy po listopadových událostech. Tak téměř ihned Vaško nabídl široké veřejnosti možnost nahlédnout na události z jiného pohledu, než bylo politickou garniturou mnohdy prezentováno.

Zjištěné poznatky z archivních materiálů jsem doplnil o knižní literaturu. Tak mohu v bakalářské práci nejen popsat vybrané události obecně, ale poukázat, jaký měly dopad v konkrétních situacích v okrese Hlučín.

1. VŠEOBECNÁ SITUACE CÍRKVE V ČESKOSLOVENSKU V 50. LETECH 20. STOLETÍ

Po skončení II. světové války v roce 1945 si začala komunistická strana Československa připravovat půdu k ovládnutí politické moci. „*Václav Vaško si klade otázku, kdy vlastně začala komunistická totalita v Československu. On sám se kloní k závěru, že již v roce 1945.*“¹ Narůstající politický tlak KSČ nutně potřeboval oslabit vliv církve ve společnosti. „*Po skončení války začala propaganda v obnoveném tisku KSČ útočit na církev.*“² Katolická církev vedená biskupy hledala východiska a řešení postupně narůstajícího tlaku ze strany KSČ. Únorové události v roce 1948 jasně ukázaly, že vztah mezi církví a KSČ nebude jednoduchý. „*Převzetím moci komunistickou stranou v únoru 1948 nastala zásadně nová situace pro demokratickou část společnosti a její instituce, která se velmi rychle dostaly do nesvobodného a nerovnoprávného postavení a krok za krokem byly znásilňovány.*“³ A na církev komunisté nezapomněli. „*Zejména v katolické církvi viděla KSČ velkou překážku pro své totalitní ovládnutí společnosti. ... Viděli v nadnárodně organizované katolické církvi s ústředím mimo území státu největšího nepřítele.*“⁴

Událost ze dne 14. června 1948, kdy se prezidentem stal Klement Gottwald, můžeme chápat jako na onu „poslední kapku“, která spustila řetězec událostí, které měly za následek desítky popravených, tisíce vězněných a statisíce lidí perzekuovaných za projevy náboženského vyznání.

Jak bylo domluveno, odebral se nově zvolený prezident s manželkou a politickou špičkou do chrámu sv. Víta, kde se účastnili slavného Te Deum. Tento krok se však nesetkal v zahraničí s žádným kladným ohlasem. „*Vatikánské kruhy si to (Te Deum) vyložily jako zarmucující selhání katolické církve v Československu.*“⁵ Ale ani komunisté nebyli s tímto gestem spokojeni a kritizovali svého spolustraníka. „*Jak to, že on, komunista, si šel pro požehnání do katolického chrámu.*“⁶ Gottwald ihned ujistil své soudruhy o své loajalitě. „*Myslím, že bychom měli vzít kurs na to odpoutat*

---

¹ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 15.

² Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 17.

³ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 28.

⁴ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 28 – 29.

⁵ Vaško V., Dům na skále 1, s. 86.

⁶ Vaško V., Dům na skále 1, s. 86.

*katolickou církev od Vatikánu. Dostat je tak daleko, aby se s Vatikánem rozešli a stali se národní církví.*⁷

A co myslel pod pojmem národní církví, ukazují následná opatření.

Změna politické orientace

Komunistická strana měla svůj ideový vzor v politickém zřízení v Sovětském svazu. Ale i SSSR podporovala KSČ. *„Na evropskou politickou konstelaci reagoval SSSR přeměnou dosavadní sféry vlivu na pevně organizovaný a sobě přímo podřízený mocenský blok. Předpokladem uskutečnění sovětských velmocenských plánů však bylo absolutní převzetí moci komunistickou stranou ve všech podřízených státech.*⁸

Jedním z postupných kroků byla ideová izolace Československa, která se např. projevila střežením hranic s okolními zeměmi. Především k důmyslnému střežení hranic se „západními“ zeměmi se systémem oplocení, minových polí, elektrických nástrah, pásů s volně puštěnými psy, kontrolních pásem a dalšími systémy, které měly za účel znemožnit ilegální přechod občanů Československa do ciziny, když jim oficiální výjezd byl znemožněn. Přechod přes hranice nebyl samozřejmý ani s východně politicky orientovaným Polskem. Při jedné s povinných besed s duchovními se například administrátor J. Hošek se zeptal: *„Proč v dnešní době se SSSR a státy lidové demokracie před námi tak izolují. V dnešní době, že není možno se dostat někam do jiného státu, např. do Polska. Dále připomněl, že pohraniční styk jest v dnešní době velmi ztížen.*⁹

Uzavření Československé republiky od okolních zemí, ale i přerušování styků s Vatikánem bylo jen logickým krokem po převzetí a upevnění moci. *„Klíčovým strategickým konceptem, který se snažila komunistická moc uplatnit ve vztahu s katolickou církví, byla snaha o vytvoření tzv. národní církve – církve „odříznuté“ od Vatikánu, jejíž biskupy by jmenoval stát, a která by byla pod jeho naprostým vlivem.*¹⁰

Dalším neméně důležitým činem bylo potlačení jakékoli opozice. *„Aby (režim) udržel stupeň mobilizace na vysoké úrovni, rozpoutal sérii politických soudních procesů se skutečnými i domnělými nepřáteli socialistického zřízení.*¹¹

⁷ Vaško V., Dům na skále 1, s. 87.

⁸ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 27.

⁹ SOAO, font ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹⁰ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 18.

¹¹ Balík S., Politický systém českých zemí, s. 136.

Dalším z kroků ukazující příklon k SSSR bylo pozvání sovětských bezpečnostních poradců. „*Gottwald se Slánským požádali v září 1949 Moskvu o vyslání sovětských bezpečnostních poradců.*“¹² Sovětští „hosté“ nelenili a chopili se ihned práce. „*Lichačev a Makarov (sovětští bezpečnostní poradci) od počátku svého působení v ČSR kriticky poukazovali na to, že práce čs. bezpečností je příliš měkká a nerozhodná, že se bezpečnost nechává odstrkovat, neprosazuje dost energeticky svoje názory a požadavky, a že s třídním nepřítelem se jedná až příliš v rukavičkách.*“¹³

Sovětští poradci mysleli třídním nepřítelem nejen jednotlivé lidi, ale i celé organizace, opoziční politické strany a také církve. Stát upevňoval svou pozici nad církvemi ve dvou etapách. „*V první (1948-1952) výrazně převažoval mocenskopolitický boj, druhou od roku 1953 charakterizoval zápas o věřící, tažení proti náboženství jako světovému názoru.*“¹⁴

Státní zákony z roku 1949 omezující svobodu církve

Největšími zásahy, které ovlivnily chod církve po celou dobu komunistické vlády, bylo vydání zákonů č. 217/1949 Sb., kde vznikl Státní úřad pro věci církevní a následující zákon č. 218/1949 Sb., který upravoval hospodářské zabezpečení církví. Tady stát na sebe vzal řídicí úlohu v chodu církve, např. platy duchovních, ale i opravy církevních budov a další. „*Tento zákon upravil hlavní oblasti: a) působení duchovních všech církví bezpodmínečně navázal na státní souhlas; b) převzal na sebe veškeré hospodářské závazky spojené s činností církví – platy duchovních, opravy budov, samotný výkon kultu.*“¹⁵

Uvedený zákon se zavedením platů zasadil duchovním tvrdou ránu, protože mnozí duchovní nebyli dostatečně zabezpečeni a stálý plat od státu mohl být pro ně dobrým řešením. „*Kněží nebyli ve svém postoji vůči nové úpravě platů jednotní.*“¹⁶ Pro oslabení vlivu církve jako jeden z nástrojů byla zvolena pozemková reforma. Šlo o zabavení pozemků, tedy konkrétně o první a druhou pozemkovou reformu. První pozemková reforma měla proběhnout již před „vítězným únorem“ kdy měly být církví odňaty pozemky nad 50 ha. Po převzetí moci komunisty došlo ke druhé pozemkové reformě na základě zákona č. 46/1948 Sb., kdy došlo k záboru veškeré církevní půdy.

---

¹² Vaško V., Dům na skále 3, s. 42.

¹³ Vaško V., Dům na skále 3, s. 42.

¹⁴ Kaplan K., Stát a církve v Československu, s. 182.

¹⁵ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církve v Československu s. 26.

¹⁶ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církve v Československu s. 28.

Tak se podařilo odstříhnout církev od největšího zdroje příjmů. *„I když v církevních kruzích nebyli všichni přesvědčeni o potřebě církevních statků, biskupové je hájili proto, aby si církev mohla uchovat vlastní zdroj příjmů, a zůstat tak nezávislá na státě. Ale komunistické straně šlo právě o to, aby dostala církve do područí státu.“*¹⁷

Tzv. Katolická akce

Po uvedení v platnost výše popsaných zákonů, komunistická moc založila tzv. Katolickou akci, která byla plně podřízena státnímu dozoru a vedena tzv. vlasteneckými kněžími, jejímž cílem bylo odklonit co nejvíce duchovních od tradiční katolické církve vedené papežem. Vlastenečtí kněží se měli stát základem pro budoucí národní církev. Tzv. Katolická akce byla ustavena dne 10.6.1949.

O tom, jak důkladně byla akce připravená a maskována, svědčí i to, že v první fázi ji podepsalo na 1.500 duchovních a tisíce věřících. *„Biskupové reagovali téměř okamžitě vydáním pastýřského listu „Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“. Svatý stolec vzápětí prvním exkomunikačním dekretem.“*¹⁸ Pod hrozbou exkomunikace a seznámení se s pastýřským listem velká většina duchovních i věřících svůj podpis odvolala. Komunisté tak byli z celé pečlivě připravené akce rozčarováni. Sice se ještě pokusili o nové nastartování, ale již se nesetkalo s větší přízní. Nakonec byla tzv. Katolická akce v roce 1951 zastavena.

Pojem „vlastenecký kněz“ však neskončil nezdarem tzv. Katolické akce, ale během let 1948-1989 byla patrná snaha režimu na působení kněží a získání jich, aby nejen nebyli reakcionářsky, nepřátelsky naladěni k režimu, aby nejen zaujímali neutrální, lhostejné stanovisko, ale naopak, aby spolupracovali s režimem. *„Na lokální úrovni, ve venkovské duchovní správě se jich (vlasteneckých kněží) pohybovala celá řada. Sice nesloužili režimu v ústředních institucích, ale odváděli pro něj kus práce ve farnostech – pomocí přípravy lokálních politických procesů s radikálně laděnými věřícími, veřejným nabádáním ke vstupu do JZD, vystupováním na různých demonstracích apod.“*¹⁹

---

¹⁷ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 40.

¹⁸ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 23.

¹⁹ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 127.

Represivní zásahy nejen proti katolické církvi

Vládnoucí straně se podařilo velkou měrou vmísit se do církevního chodu a to během krátkých tří let, tedy od února 1948 – 1950. Samozřejmě, že mnozí duchovní zůstali věrni církvi a svému poslání. Byli i nadále aktivní nejen na poli duchovním, ale i osvětou a hlásáním pravdy. Komunistická strana nechtěla polemiku s opozicí a tak přikročila k radikálnějšímu prosazování svých ideálů a tvrdým represím vůči politické a ideové opozici a to pomocí soudních i mimosoudních procesů.

Číhošťský zázrak

Státní moc se snažila chopit každé příležitosti. „*Jde o první rozsáhlou, propagačně výborně zvládnutou akci zaměřenou proti církvi.*“²⁰ Když v obci Číhošť došlo tzv. Číhošťskému zázraku, který se měl stát 11. prosince 1949, rozpoutala se vlna proticírkevní agrese. „*Dodnes není spolehlivě doloženo, co se vlastně v prosinci 1949 v Číhošti skutečně stalo, zda měly události skutečně nadpřirozený charakter, či zda šlo o provokaci zinscenovanou jednou či druhou stranou. Režimní propaganda se toho každopádně chopila jako vynikající příležitost dehonestovat církev.*“²¹

Ať už se událost stala jakkoli, byl kněz Josef Toufar, který pohnutí kříže na vlastní oči neviděl a k události si zachoval odstup 28. ledna 1950 zatčen příslušníky StB. O dva dny později jako další zúčastněný byl zatčen i premonstrátský opat Vít Tajovský. Toufar byl ve věznici vyslýchán tak intenzivně, že nakonec na následky mučení umírá. „*Dr. Mauer, který asistoval při operaci, doplnil: ‚Člověk, kterého jsme ošetřovali, byl neobyčejně surovým způsobem utlučen k smrti‘. O půl desáté večer 25. února 1950 J. Toufar zemřel.*“²²

Číhošťský zázrak se stal podnětem pro propagandu. Vznikl dokumentární film s názvem Běda tomu, skrze koho pohoršení přichází. Jak absurdní název pro pokřivenou propagandu. „*Ve filmu byl z osnování „zázraku“ obviněn Wall Street, Vatikán, královéhradecké biskupství, klášter premonstrátů v Želivě a konečně číhošťský farář.*“²³ Číhošťská akce rozpoutala následné procesy s duchovními. Následoval monstrproces s řeholníky. Při tomto zatýkání, které proběhlo od 14. do 18. března 1950, bylo zajištěno několik představených řeholních domů jezuitů, dominikánů, redemptoristů

²⁰ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 35.

²¹ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 35.

²² Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 36.

²³ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 37.

a dalších. „*V církevním procesu v Čechách (27.11.-2.12.1950) bylo odsouzeno devět církevních hodnostářů.*“²⁴

Následný proces se týkal plošného zatýkání duchovních ve třech vlnách a to 25. července 1950, 12. září 1950 a 8. prosince 1950. V tomto období byli zatčeni ponejvíce umístění do mužských klášterů, např. v Želivě.

Represe zasáhly celou společnost. Soudní procesy a likvidace spolků a organizací pokračovaly. Vzpomeňme např. vykonstruovaný soudní proces s Miladou Horákovou, která byla popravena 27. června 1950 na dvoře pankrácké věznice. Tělovýchovná organizace Orel byla také komunistům trnem v oku. Nejprve došlo k jejímu sloučení s organizací Sokol, a následovala vlna zatýkání orelských aktivistů. „*Hlavní vlna orelských procesů proběhla v letech 1949-1950.*“²⁵ Zrušení se nevyhnula ani mládežnická organizace Junák. „*V rámci likvidace skautské organizace Junák zanikly i oddíly se zdůrazněnou náboženskou výchovou, nástupci prvorepublikové organizačně samostatné katolické skautské organizace.*“²⁶

Akce K, rušení mužských klášterů

„*Představitelé režimu si byli dobře vědomi významu řádů a řeholí pro život a působení církve, a proto byla podniknuta opatření k faktické likvidaci řádových a řeholních domů.*“²⁷

Již jsme se zmínili o prvním zatýkání představených mužských řádů v návaznosti na Čihošťský zázrak. Nyní nastává „hodina“, ve které řeholníci a řeholnice budou zatýkáni, internováni a jejich řádové majetky zabavovány systematicky.

„*První etapu akce K provedla Bezpečnost v noci ze 13. na 14. dubna 1950, tedy pouhých osm dní po skončení monstrprocesu Machalka a spol.*“²⁸

Koordinovaný nástup bezpečnostních složek byl brutální a nekompromisní. „*Akce se účastnili příslušníci Bezpečnosti – tedy SNB a StB spolu s oddíly Lidových milicí.*“²⁹

Představitelé státu jistě čerpali z nedávné minulosti druhé světové války, kde metody gestapa byly dobré a snadno aplikovatelné i pro domnělé nepřátele

---

²⁴ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 73.

²⁵ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 195.

²⁶ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 195.

²⁷ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 65.

²⁸ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 159.

²⁹ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 159.

komunistické ideje. „Kolem půlnoci obsadili budovy klášterů, probudili spící řeholníky, které nechali sbalit si nejnnutnější věci. Zmocněnec Státního úřadu pro věci církevní jim oznámil, že jejich budovu zabírá stát, ale oni se budou moci dále svobodně věnovat duchovní činnosti v jiných tomu vyhrazených kláštorech.“³⁰ Tento systém zatýkání nepřátel státu byl aplikován v padesátých letech nejen u řeholníků, ale i proti jednotlivcům.³¹

Problematiku s tisíci internovanými a přemísťovanými duchovními osobami měli soudruzi dobře připravenou. Jistě nebylo logisticky úplně jednoduché všechny osoby s nejnnutnějším majetkem přesunout, proto je snad až obdivuhodné, jak si s tím bezpečnostní složky poradily. Do klášterů najela prázdná nákladní vozidla a během několika hodin odjížděla i s nákladem internovaných duchovních osob s malými příručními zavazadly. „Co se dělo s řeholníky poté, co byli vyloženi z autobusů či nákladních aut za branami jednotlivých klášterů určených pro jejich další pobyt? Je třeba říci, že se jednalo jen o jinou podobu vězení.“³²

Nejednalo se vždy o klasické vězení. Tam byli přesunuti jen „vyčnívající“ jedinci. „Když už byli moc zajímaví či reakční, byli formálně obvinění (což mohl být fakticky kdokoli) a odsouzeni a internační či centralizační tábor vyměnili za tábor vězeňský.“³³

Ve vybraných klášteřích po celém území republiky vznikly centralizační kláštery, kde byli řeholníci, či řeholnice přesídlováni k postupné převýchově, roztrídování a příležitostně umístování zpět do duchovní správy. Převýchova se skládala z přísného denního režimu s manuální prací proloženou přednáškami z oblasti komunistické ideologie. „Poslání centralizačních táborů bylo jasné. Diferencovat pokrokové řeholníky od vyložených nepřátel lidově demokratického zřízení a postupně je připravit pro duchovní správu.“³⁴

Nejednalo se však o běžný klášterní život dle nějaké řádové komunity, ale o pečlivě střežená místa. „V centralizačních a internačních střediscích byly ustaveny dvoučlenné oddíly StB a tříčlenná strážní hlídka SNB. Kromě toho tam působí zmocněnec a správce jemu podléhající.“³⁵

---

³⁰ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 159.

³¹ Z memoárů Aloise Chovance.

³² Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 161.

³³ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 163.

³⁴ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 162.

³⁵ Vaško V., *Dům na skále 2*, s. 55.

Co však dělat s tolika lidmi, aby nezahléleli? I s tím komunisté počítali a řeholnice i řeholníci byli nasazeni do továren, ale pracovali také na polích v nově vznikajících JZD. *„Proto na 2.000 z internovaných bylo nuceně převedeno do průmyslu .... Nezůstalo pouze u průmyslu (převážně textilní továrny), ale ve velké míře byly řeholnice využívány ve vysídlených oblastech pro zemědělství.“*³⁶

V centralizačním ani v internačním táboře nebyl nikdo z duchovního stavu umístěn až po soudním procesu, jejich držení v „domácím vězení“ a vykonávání prací bylo zcela nelegální. Nikdo z takto držovaných nevěděl, na jakou dobu bude držen. *„Rozdíl mezi takzvaným mírnějšími soustředovacími a takzvaně přísnějšími internačními kláštery (tábory) nebyl podstatný. V obou případech byli řeholníci izolováni od společnosti, byli pod dozorem, jejich program byl organizován a byli „převychovávaní“ orgány ministerstva vnitra.“*³⁷

Internační tábory byly zcela zrušeny v roce 1956. Centralizační kláštery byly zrušeny až po listopadových událostech v roce 1989.

Někteří duchovní byli zařazováni k vojenské službě v nově vzniklých pomocných technických praporech (PTP). *„Pomocné technické prapory, do nichž byli v rámci vojenské přesenní služby odveleni skuteční či předpokládání odpůrci režimu, za které byli služebníci církve automaticky pokládáni.“*³⁸

Jiní byli souzeni ve vykonstruovaných monstrprocesech (v 50. letech především za ukrývání zbraní) a odsouzeni k dlouholetým trestům odnětí svobody. Někteří duchovní byli odsouzeni k trestu smrti a tresty byly vykonány.

Akce Ř, rušení ženských klášterů

Po ukončení Akce K, nebylo ukončeno tažení proti řádům, ale komunistická vláda pokračovala a chtěla vymítit i kláštery ženské. *„Oproti akci K neproběhla akce Ř jednorázově, ale dlouhodoběji, ve více etapách.... (červenec 1950 - březen 1951)“*³⁹
*„Jednou z posledních zbraní reakční hierarchie zůstávají některé ženské řády, které přijímají úlohu soustředěných mužských řádů a snaží se dále o zneklidňování věřících. Aby bylo zabráněno takové reakční činnosti a aby byly lépe využity klášterní budovy, přikročíme nyní k reorganizaci ženských řádů.“*⁴⁰

³⁶ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 178 - 179.

³⁷ Vaško V., *Dům na skále* 2, s. 75.

³⁸ Vaško V., *Dům na skále* 2, s. 75.

³⁹ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 178.

⁴⁰ Vaško V., *Dům na skále* 2, s. 143.

„Zatímco u řeholníků byl pro jejich eliminaci stěžejní plán K, pro řeholnice byl vypracován plán Ř. Z mnoha logických důvodů proti nim komunistický režim musel postupovat jinak.“⁴¹

Jedním z důvodů proč nebyly všechny řeholnice internovány, byla ošetrovatelská péče v nemocnicích, péče o mentálně postižené apod. Nahradit řádové sestry v uvedených oblastech nebylo nijak snadné. *„Ani komunistický režim si nemohl dovolit okamžitě, ze dne na den, řeholnice odstranit, především ze zdravotních a sociálních ústavů.“⁴²*

Těžká práce, rozštěpení komunit, oddělení představených a nevyhovující podmínky měly jeden cíl, a to nátlak především na mladší řeholnice, aby se zřekly řádového života a odešly do civilního života. *„Nucenému soustředění se mohly sestry vyhnout odchodem do civilu.“⁴³*

„Řeholnice měly být politicky zpracovávány, zejména na mladší sestry se mělo psychologicky působit tak, aby co nejvíce z nich odešlo do civilu.“⁴⁴

Pokud se některá ze sester rozhodla opustit řeholní komunitu, byl s ní sepsán protokol. Aby byl postup při odchodu do civilu ve všech okresech stejný, vydal SÚC pokyn, jak postupovat při odchodu řeholnice.

„Vystoupení řeholnic z řádu může se dít jen na základě přísné dobrovolnosti. V každém případě jest nutno, abychom si v každém jednotlivém případě vyžádali od SÚC předběžný souhlas k vystoupení z řádu té které řeholnice. K tomuto našemu návrhu jest nutno případ podrobně popsati a politicky zhodnotiti. V případech, kde podle našeho názoru půjde o případy sociálně slabé, poskytne SÚC finanční příspěvek na civilní ošacení.“⁴⁵

Uvedený finanční prostředek na ošacení nebyl důsledkem stranického milosrdenství, ale znamenal jediné, a to aby bývalá řeholní sestra již nadále nenosila řádový oděv, ani jakýkoli znak, který by ji mohl s řádem spojovat.⁴⁶

Některé sestry využily možnost do civilu odejít, ale bylo to po vzájemné dohodě a se souhlasem představené, především proto, aby mohly v řeholním životě pokračovat.

---

⁴¹ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 177.

⁴² Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 177.

⁴³ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 179.

⁴⁴ Vaško V., *Dům na skále 2*, s. 144.

⁴⁵ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu.

⁴⁶ Viz příloha č.1: Řeholnice, vystoupení z řádu.

„Tuto možnost jako maskovací manévr využilo Schönstattské hnutí či Sestry apoštolátu sv. Františka. Získaly tak možnost i nadále vykonávat praktický apoštolát.“⁴⁷

Takto zvolená taktika vedla k možnosti žít v domku, nikoli v klášteře, ale žít ve společenství. Řeholnice žily na běžný život pracujících žen. Chodily v civilních šatech, byly zaměstnány a na první pohled se ničím nelišily. V době svého volna však žily podle regule své komunity.⁴⁸

Řádové sestry, které možnost odejít a žít civilní život nezvolily, byly pod trvalou kontrolou a byly na ně vyvíjeny nátlakové metody, aby jim režim neustále znepříjemňoval život např. žádostí o povolení vzdálit se z kláštera.

„Aby stát získal úplnou kontrolu nad řeholním životem, stanovil sestrám 1. prosince 1950 povinnost žádat o povolení, pokud se chtějí vzdálit z určeného kláštera s udáním cíle a důvodu cesty.“⁴⁹

Pokud se řeholnice chtěla, nebo musela vzdálit od svého mateřského kláštera na dobu do 24 hodin mimo obec, kde se klášter nachází, tak mohla celkem bez obtíží, ale hlavně bez souhlasu. *„Pokud se jedná o zamýšlené opuštění místa pobytu v rozmezí od 1 dne do 14 dní, uděluje písemný souhlas OCT. Pokud se řeholnice chce vzdálit ze svého mateřského kláštera na dobu od 14 dní do 1 roku, uděluje souhlas KCT. Jedná-li se o dobu delší než 1 rok, nebo o trvalé přesídlení řeholnice, uděluje souhlas SÚC.“⁵⁰*

Ještě jedna povinnost čekala řádovou sestru, pokud vyšla více než na 24 hodin z kláštera. Po navrácení se zpět do svého kláštera, musela řeholnice oznámit tuto skutečnost tomu úřadu, který vzdálení se povolil a to do 24 hodin po návratu.⁵¹

Poněkud jednodušší to měly řádové sestry, které byly v zaměstnaneckém poměru. Pokud tyto chtěly nastoupit na zákonnou dovolenou na zotavenou, musely oznámit přes svého zaměstnavatele datum nástupu dovolené, délku jejího trvání a místo pobytu.⁵² Jen si musíme uvědomit, že v 50. letech byla běžná dovolená v délce 14 dní za rok.

---

⁴⁷ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 179.

⁴⁸ Osobní svědectví autora, kdy sestry Schönstattského hnutí v komunitě v Rokoli takto žily až do listopadových událostí v roce 1989.

⁴⁹ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 180.

⁵⁰ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu.

⁵¹ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu.

⁵² Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu.

Řeholnice, které po záboru jejich mateřského kláštera byly přesunuty na práce v zemědělství, průmyslu apod. žily v soustředovacích kláštorech (SK), nebo závodních internátech⁵³ (ZI). Na řádové sestry ubytované v těchto zařízeních, ne vždy se jednalo o kláštery, dohlížela minimálně jedna referentka. *„Jakékoli se vzdání řeholnic z objektu je podmíněno souhlasem příslušné referentky.“*⁵⁴

Pokud šly do zaměstnání, stačil udělat pouhý záznam do knihy příchodu a odchodu. Při vzdání se z místa pobytu na dobu 24 hodin vydá referentka žadatelce písemné povolení. *„Při vzdání se na dobu delší nežli 24 hodin mimo obvod příslušného ONV, vydá referentka rovněž písemné povolení podle instrukcí SÚC a sdělí příslušnému církevnímu oddělení ONV dočasnou přítomnost řeholnice v jeho obvodě. O vzdání se řeholnice vyrozumí rovněž církevní oddělení v místě.“*⁵⁵

Perzekuce věřících

Po vypořádání s biskupy, kněžími i řády, došla řada na věřící. Jistě si komunistická strana položila otázku co s věřícími, a hned si vytyčila cíl – ateizaci. Největší zásah přišel v oblasti církevního koloběhu lidského života – křty, svatby, náboženství ve školách a pohřby. *„Tlak režimu byl poměrně úspěšný a církev ztrácela významnější roli u těchto životních mezníků, a přestávala tak být samozřejmou součástí života.“*⁵⁶

Rokem 1950 došlo k úpravě v oblasti církevních sňatků. *„S novým zákonem vstoupila v platnost obligatornost (povinnost) uzavřít sňatek občanskou formou.“*⁵⁷ Byl na snoubence vyvíjen nátlak, aby po uzavření občanského sňatku již nechodili do kostela uzavřít církevní sňatek. V prvních letech lidé naopak pojali tuto povinnost jako tichý nesouhlas s vládou a na obec se dostavovali v obyčejných šatech, jen se svědky a za chvíli v kostele slavili svatbu se vši parádou. Postupným nátlakem se však od církevních sňatků upouštělo. *„Rozšířenou praxí byl nátlak na snoubence, aby*

---

⁵³ Závodní internáty byly domy určeny pro řeholní sestry, které byly přiřazeny na práce v průmyslu, v zemědělství apod. Aby nebylo snadné žít mimo zaměstnání běžným řádovým životem jedné spirituality, byly do závodních internátů míchány nejrůznější řády dohromady, a navíc po celou dobu na vše dohlížely referentky.

⁵⁴ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu.

⁵⁵ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu.

⁵⁶ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 213.

⁵⁷ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 39.

*už po civilním obřadu neabsolvovali církevní obřad, mnohdy pod nevyřčenou hrozbou existenčního postihu.*⁵⁸

Jiný zastrašovací nátlak mohli věřící zaznamenat při nedělních bohoslužbách, kdy si členové KSČ před kostelem zapisovali jména věřících, kteří se účastnili nedělní bohoslužby. *„Církevní tajemníci měli pro zprávy o stavu religiozity pořizovat statistiky o účasti na bohoslužbách, jaká je přitom účast mládeže, kolik ministrantů apod.*⁵⁹

Komunistická strana, nositelka ateistické nauky dělala vše pro to, aby se religiozita v jednotlivých oblastech snížila na minimum. Zvláště se zaměřovali na výuku náboženství. Ředitelé škol byli hodnoceni i podle počtu dětí přihlášených na náboženství. Jedním ze zastrašovacích manévřů bylo podepisování přihlášky do náboženství přímo v ředitelně, anebo posunutí hodin náboženství do večerních hodin. *„A účast na náboženské výuce byla zejména přespolním dětem komplikována přesunem vyučovacích hodin na odpoledne.*⁶⁰ Pravdou je, že SÚC tuto praxi od roku 1956 kritizoval a ředitelům škol doporučil nepřesouvat hodiny náboženství do večerních hodin.

---

⁵⁸ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 39.

⁵⁹ Demel Z., *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 55.

⁶⁰ Demel Z., *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 84.

2. NÁSTROJE DOZORU NAD CÍRKVÍ

Komunistická strana se pečlivě připravovala na převzetí moci. Únorové události roku 1948 byly začátkem „přerodu“ demokratické země v zemi „radostně se rozvíjející“. Nutno dodat, že čas ukázal, že mnohé „radostné rozvíjení“ hodně bolelo napříč celým národem. Především vadila samostatnost, tedy nezávislost církve na státu jak po stránce materiální, tak napojení na cizí západní moc, Svatý stolec.

Státní moci vadila především církev římskokatolická, která byla největší co do počtu věřících, tak i vlastnictví majetku. Chtěli mít přehled, dohled, dosazovat své, pokrokově smýšlející duchovní, a především chtěli mít všechny věřící pod kontrolou. Velkým strašákem pro nově utvářenou komunistickou moc byla představa, že v církvi může vzniknout hnutí, které se postaví proti novému zřízení.

Instituce církevních tajemníků

Prvním krokem k infiltraci byla nově budována síť církevních referentů a informátorů, tzv. důvěrníků, kteří bydleli v okolí fary, nebo na ni měli dobrý výhled a tak mohli sledovat veškerý pohyb okolo fary. *„Okresní církevní tajemník měl v každé obci tzv. církevní důvěrníky, kteří vůbec nemuseli mít s kostelem nic společného. ... Tato „instituce“ však byla tajná, věřící o ní nevěděli.“⁶¹ „Pro získávání zpráv potřebovali pozorovatele a tzv. církevní důvěrníky. Službu pozorovatelů často vykonávaly osoby bydlící blízko kostela a fary, které měly sledovat, kdo chodí do kostela a na faru, a pohyb duchovního.“⁶²*

Dalším dílčím nástrojem pro postupnou kontrolu bylo dosazení vládních zmocněnců do biskupských konzistoří, kde bez jejich souhlasu a podpisu nesmělo být konzistoří nic vydáno. *„Dalším opatřením státního dozoru nad církvemi ještě před vydáním „církevních“ zákonů bylo ustanovení státních zmocněnců na biskupských konzistořích od 14. června 1949 kteří kontrolovali veškerou úřední agendu.“⁶³*

Tím získala komunistická strana kontrolu nad výkonem bohoslužeb, kontrolu nad náboženským životem, který konzistoře zajišťovaly. Tito vládní zmocněnci úřadovali na biskupských konzistořích až do 60. let, než byli zrušeni.

A jelikož si strana vytyčila opravdu velké cíle, v počátku to bylo odstřížení od Vatikánu s možným přetvořením církve na národní církev se státním dozorem,

⁶¹ Balík S., Pozdvihni se duše z prachu, s. 79.

⁶² Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 46.

⁶³ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 48.

vznikl v říjnu roku 1948 Státní úřad pro věci církevní (SÚC). Tak byla síla zaměřená na ovládnutí církve centralizována. SÚC vykonal v 50. letech mnoho práce, než byl úřad konečně zrušen, respektive přeorganizován. „16. června 1956 byl SÚC vládním nařízením č.19/1956 zrušen a jeho pravomoci přešly na Odbor pro věci církevní, který spadl pod Ministerstvo školství a kultury.“⁶⁴

Výkonným orgánem v prosazování církevní politiky SÚC byli církevní tajemníci, kteří stáli v čele církevních oddělení Krajských národních výborů (KNV) a Okresních národních výborů (ONV). Teprve obsazením těchto funkcionářů s rozsáhlými pravomocemi získala státní moc faktickou kontrolu nad církvemi.

Působení církevních tajemníků

Pracovní úkoly Církevních tajemníků (dále jen CT) se dají celkem přesně určit, a to ze zpráv, které pravidelně zasílali KCT ve dvou kopiích. Jedna kopie byla určena pro založení u KCT a druhá byla zaslána na SÚC.

V počátku zřízení tohoto úřadu byly hlášení zasílány každý týden, později jednou za 14 dní a ještě později 1 x za měsíc. Aby informace mohli zasílat, museli je získat. Nebylo v jejich moci být v každé vesnici okresu, aby sledovali návštěvnost při bohoslužbách, ale sledovali pohyb faráře, návštěvy na faře, výuku náboženství apod. K této činnosti získávali pozorovatele a církevní důvěrníky. OCT se snažili získat v počátcích tyto důvěrníky z řad věřících komunistů. O tom, že se jim to dařilo, svědčí na nadřazený stupeň zasílané zprávy. Dalšími důvěrníky, přímo nařízenými z ústředí byli tajemníci Městského národního výboru (MNV), těm bylo jednoznačně nařízeno, aby spolupracovali s OCT, aby si všímali faráře a jeho působení. Měli ovlivňovat věřící a získávat je pro nový kurz politiky, ale zároveň si všímat nepřátelských postojů věřících, reakcionářů a náležitě ve spolupráci s OCT proti nim zasáhnout. „*Místní tajemník bude (myšleno tajemník MNV) dbát, aby byly pořádány vhodné populárně vědecké přednášky, politické úvodní proslovy k filmům a církevně politickým tematům v místním kině, vhodné komentáře v místním rozhlasu a podobně, a bude ovšem zase soustavně sledovat odezvu těchto akcí v řadách věřících, jejich výsledky a podle nich opět zařizovat a usměrňovat další práci.*“⁶⁵

Paralelně existovala hlášení, která se zasílala pravidelně čtvrtletně. Takto mělo ústředí strany celkem přesný přehled nejen o celkovém stavu církve po celém území

⁶⁴ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 49.

⁶⁵ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 544, č.k. 891, Církevní politické přednášky, str. 19.

Československa, ale nebyl žádný problém sledovat přímo z ústředí jakéhokoli jednoho duchovního.

Činnost tajemníků se z ústředí upřesňovala podle potřeby a celkové politické situace. Tím se těžiště jejich práce mohlo obměňovat. Velmi záleželo na osobním přístupu a ambicím každého CT. Tím nemyslíme, že by se mezi ně mohl dostat někdo, kdo nejen není loajální vůči režimu, nebo je snad vůči církvi smířlivý, ba naopak tyto funkce byly obsazovány kádrově prověřenými osobami a zapálenými straníky. A kdyby přece jen došlo k tomu, že by se tajemníku zželelo některého duchovního, nebo prosazoval takzvanou měkkou, smířlivou linii, vždy byl po ruce aparát, který včas takové chování odhalil a zarazil. I OCT se pravidelně scházeli u svého nadřízeného, od kterého nejen dostávali úkoly, ale byli i školeni a kádrováni.⁶⁶

Činnost tajemníků zahrnovala široké pole působnosti. Jak to, že získali tak velký vliv? Jak je možné, že během relativně krátké doby se stali postrachem duchovních a věřících? Jak to, že vše vycházelo podle jejich plánů? Co měli v ruce, že byli tak progresivní?

Nejzákladnějším prostředkem pro činnost CT byla změna zákonů, především vydání zákonů č. 217/1949 Sb., vznik SÚC a zákon č. 218/1949 Sb., který upravoval hospodářské zabezpečení církvi. *„Odstranil (zákon č. 218/1949 Sb.) existenční závislost duchovenstva na hierarchii a postavil hospodaření církvi pod kontrolu státu.“*⁶⁷ Tak hovoří o samotném zákoně lektorská skupina při KPS ML v Olomouci. Při pročítání citovaného manuálu určeného pro OCT a označeného jako „Důvěrné!“ a cíleného pro školení tajemníků MNV můžeme snadno pochopit rétoriku vládnoucí strany, kdy není místo pro smír, kde není prostor pro odpuštění vzájemných vin, ale je pouze a jen prostor pro tvrdé uplatňování církevní politiky.

Nejúčinnějším prostředkem na zastrašení duchovních byla obava z možného odebrání státního souhlasu, bez kterého nemohl duchovní vykonávat svou činnost. *„Strach z vlastního osudu se tak stal pro mnohé z nich (kněží) korektivem vlastního působení; zvláště tehdy, když znali osud svých popravených, vězňů či jinak šikanovaných svých spolubratřích, někdejších děkanů, profesorů z bohosloveckých fakult apod.“*⁶⁸

---

⁶⁶ Srovnej Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 58.

⁶⁷ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 544, č.k. 891, Církevní politické přednášky, str. 14.

⁶⁸ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 111.

„Stát má při tom jedinou podmínku: Že se církve a náboženské společnosti věnují opravdu činnosti náboženské, a že jejich činnost nebude v rozporu se státními zákony. Výrazem tohoto samozřejmého požadavku je, že duchovenskou činnost mohou vykonávat jen osoby, které k tomu mají státní souhlas a které složily slib věrnosti republice.“⁶⁹

---

⁶⁹ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 544, č.k. 891, Církevní politické přednášky, str. 15.

3. SITUACE KATOLICKÉ CÍRKVE V KONTEXTU PŮSOBENÍ CÍRKEVNÍCH TAJEMNÍKŮ NA HLUČÍNSKU

Církevní politiku převáděli do praxe především CT. Tyto osoby byly jmenovány do rolí okresních a krajských tajemníků dle tehdy běžných předpokladů, kterým nebylo vzdělání, praxe, ale především angažovanost straně. O různých stupních vzdělání si můžeme udělat obrázek, jen tím, že pročitáme jednotlivé zprávy tajemníků. Když pomíneme překlapy psané na psacím stroji, nelze přehlédnout větší či menší množství gramatických chyb. Musíme si uvědomit, jaká moc byla těmto mnohdy nevzdělaným mužům, ale i ženám (především ve funkcích referentek) dána. Jejich činností byly rozhovory a vedení besed s duchovními, kteří prošli bohosloveckými semináři a vzděláním mnohdy i na prestižních vysokých školách v zahraničí. Jak takové besedy vypadaly, si ukážeme v níže popsané kapitole.

V 50 letech byl ostravským KCT Mach⁷⁰ v okrese Hlučín byl pak OCT Antonín Šimík. Tito muži rozhodovali o státním souhlasu jednotlivých duchovních. Kádrovali nejen duchovní osoby, ale i všechny církevní zaměstnance, jako byly katechetky ve školách, varhaníci, farní hospodyně. Schvalovali rozpočet, přesněji řečeno dohlíželi nad ekonomickou správou farností. Rozhodovali o finančních dotacích při opravách a údržbě kostelů, klášterů, far a dalších církevních objektů.

Tito muži mohli ovlivňovat přesuny duchovních v rámci nejen děkanátu, ale diecéze, i přesto, že rozhodující slovo měla diecézní konzistoř, která o přesunech duchovních rozhodla, ale její rozhodnutí muselo být schváleno vládními zmocněnci sídlící na konzistořích. Lze si snadno představit, že doporučení OCT o přesunu, nebo naopak jejich žádosti o zanechání duchovního ve farnosti bylo snadno vyhověno.

Byli to právě tito dva, kteří uváděli do praxe nařízení vlády v Ostravském kraji a v okrese Hlučín. Právě oni dohlíželi nad zachováním litery nových zákonů týkajících se církve (217/1949 a 218/1949). Jen na jejich úsudku bylo, zda podají hlášení, že některý kněz se chová vůči státu reakcionářsky, nebo přinejmenším neutrálně.

Jen na nich bylo, když pročítali zprávy svých důvěrníků, jak vyhodnotí činnost řádových sester na svém území, jak budou nahlížet na aktivní osoby v kostelním

---

⁷⁰ Křestní jméno se nepodařilo dohledat

prostředí, které buď častěji navštěvovaly faru, nebo pomáhaly v kostele, či na faře při opravách, úklidu, aktivitách farností apod.

3.1 Povinné besedy (konference) s kněžími

Jednou z forem jak působit na kněze v okrese byly pravidelné besedy s kněžími.⁷¹ Zajímavým svědectvím o povinnosti duchovních být na besedách je i účast tajně svěřeného biskupa Františka Tomáška. „Na úrovni okresu pořádali okresní církevní tajemníci pravidelné besedy s duchovními. Tomášek proto jezdil do Šternberku.“⁷²

Besedy byly organizovány ve všech okresech pod vedením SÚC, které nařizovalo OCT hlavní témata na jednotlivé měsíce.⁷³ Byla tak zajištěna jednotná tematika.

Besedy byly oznámeny duchovním pozvánkou⁷⁴. CT využívali shromáždění duchovních ze své správy také k probrání pracovních záležitostí. „Po skončení konference, malá pracovní porada.“⁷⁵

Prezenční listiny byly nedílnou součástí besed, podle kterých jsme schopni registrovat jednotlivé kněze, kteří byli v děkanátu Hlučín, ale především, kdo se které besedy zúčastnil. Pokud některý v duchovních na besedu nemohl přijít, většinou se omluvil, o čemž se také provedl zápis. „Z celkového počtu pozvaných se nedostavil jenom administrátor Josef Krakovič z Koberic, který svou neúčast řádně odůvodnil a to tím, že se již takové konference zúčastnil v Opavě.“⁷⁶

Hlavní osobou a konferenciérem býval OCT. Ale nevedl celou besedu sám, většinou si někoho pozval a host přednesl pozvaným příspěvek na aktuální téma. Témata nebývala náhodná, ale řízená z ústředí.⁷⁷

Na besedě konané 29. prosince 1950 byla ústředním tématem „Potřeba zachování míru na celém světě, s připomínkou probíhající války v Korei.“⁷⁸

---

⁷¹ Srovnej Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 58.

⁷² Jonová J., František Tomášek, kněz, katecheta, profesor a ilegální biskup, s. 56.

⁷³ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁷⁴ Duchovními osobami myslíme především římskokatolické kněze. V některých výjimečných případech můžeme mezi duchovní osoby zařadit i mnichy a řádové sestry, což lze z kontextu vyčíst. Samotné besedy v konané jednou za měsíc bývaly zvlášť pro římskokatolické duchovní a zvlášť pro duchovní jiného vyznání. V naší práci se zabýváme pouze římskokatolickou církví.

⁷⁵ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁷⁶ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁷⁷ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

Zároveň byla reflektována aktuální témata. V době církevních procesů se na besedě politický referent okresu Hlučín Lichnovský zmínil o probíhajícím soudním procesu s kněžími. „*Dále ve svém referátu se zmínil o Varšavském kongresu a též o procesu s kněžími v Praze, kteří byli souzeni jako občané RČL a ne jako kněží.*“⁷⁹

Není uvedeno, o jaké procesy se konkrétně jednalo, zda to byl tzv. Čihošťský zázrak, Zela a spol., nebo jiný.

Dnes již těžko zjistíme, o kterém soudním procesu hovořil na konferenci Lichnovský, ale na výběr měl velké množství příkladů. Po Lichnovském se ujal slova kádrový referent z KNV Sobotík. Ten opět pronesl několik statí o nutnosti udržení světového míru. Po tomto úvodu přešel k hlavnímu svému tématu a tím bylo řádné vysvětlení pojmu „Vlastenecký kněz“⁸⁰.

Závěrem besedy bývali duchovní vyzváni k debatě. Příspěvky v debatě, ať již kladné, nebo záporné byl jedním z kritérií pro posuzování a zařazování kategorií duchovních. „*Účast na konferencích duchovenstva bez diskuse nebo s občasnými příspěvky kladnými nebo i nevhodnými.*“⁸¹ Proto také CT při zápisu z besedy nikdy neopomněli zmínit zda, případně kdo a jak se přihlásil o slovo.⁸²

Je možné, že duchovní si nebyli jistí, zda nebudou jejich slova použita proti jim samotným. Až teprve po ujištění se odhodlali k dotazům. „*Aby se neobávali diskuze, že to není žádný důsledek k nějaké perzekuci!*“⁸³

Besedy byly využívány po patřičné politické propagandě k pracovním poradám. Soudruh Aleš z technického referátu KNV Hlučín se besedy účastnil jen tak z vlastní iniciativy. A jako zapálený straník se jal posluchačům vysvětlovat, jak si představuje jejich spolupráci na technickém úseku KNV⁸⁴. Jistě nebyla duchovním tato spolupráce

---

⁷⁸ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu. Korejská válka byl válečný konflikt, který probíhal od 25. června 1950 do 27. července 1953 mezi Jižní Koreou podporovanou OSN a Korejskou lidově demokratickou republikou neformálně podporovanou Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou.

⁷⁹ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁸⁰ Pojem vlastenecký kněz, nebo pokrokový kněz vycházelo původně z tzv. Katolické akce. Byla to první snaha státní moci podemlít autoritu biskupů u duchovních a laiků, což se mělo stát základem pro odtržení, odmítnutí Vatikánu. V další fázi se měli vlastenečtí kněží stát základem pro budoucí národní církev.

⁸¹ Srovnej Vaško V., Dům na skále 3, s. 31 Nová kategorizace duchovních.

⁸² Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁸³ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁸⁴ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

neznámá. Museli s technickým odborem (referátem) komunikovat, pokud opravovali nějaké hmotné statky ve svých farnostech. Byly jim také z tohoto referátu přidělovány materiály na opravy apod. „*Tento zákon [218/1949 Sb. poznámka autora] převzal na sebe veškeré hospodářské závazky spojené s činností církvi – platy duchovních, opravy budov, samotný výkon kultu.*“⁸⁵

Značný důraz kladli soudruzi na zachování míru ve světě. Soudruh Aleš, referent KNV, měl velký zájem na zachování celosvětového míru, proto vyzýval duchovní, aby se o mír také zasloužili. „*Že ne jenom, aby se za mír modlili, ale tak aby jej na každém kroku prosazovali a rušitele tohoto míru odsuzovali.*“⁸⁶ Hlučinský děkan Josef Malý řekl, že se kněží dostatečně modlí za mír a o míru mají často kázání. Tajemník se s touto odpovědí spokojil a dále již nenaléhal.⁸⁷

Běžný postup při zápisu z porady byl takový, že CT, který řídil besedu, vyhotovil zápis ve třech kopiích jeden pro OCT, druhý pro KCT a třetí se zasílal SÚC. Při besedě 29. prosince 1950 došlo k jisté odchylce. Soudruh Sobotík, sám řekl, že zápis na KNV provede on sám osobně. Došlo tedy k tomu, že jeden zápis z besedy pořídil OCT Antonín Šimík a jiný zápis ze stejné besedy pořídil soudruh Sobotík. Bohužel zápis provedený Sobotíkem z této besedy se nepodařilo v archivu dohledat, což je škoda, protože by jistě nebylo bez zajímavostí učinit srovnání.

Ústřední témata jednotlivých besed, konaných pravidelně jednou za měsíc nebyla náhodná, ale naopak pečlivě vybírána a volená Státním úřadem pro věci církevní v Praze.⁸⁸

Důležitou otázkou byla i oblast hospodaření a zakládání JZD. K tomuto tématu bývali zváni zemědělství referenti.⁸⁹ Referent promlouval o otázkách hospodaření. „*Částečně je seznámil se zemědělskou politikou nynější doby a též jejich práce v tomto směru. Hlavně poukazoval na hospodaření po starém a rozdíl mezi hospodařením*

---

⁸⁵ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 25.

⁸⁶ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁸⁷ Srov. SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891.

⁸⁸ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁸⁹ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu. Viz příloha č. 2, Program okresních besed s duchovními.

v kolektivu.⁹⁰ „V době zakládání JZD byli též duchovní sledováni, jak se k této otázce stavějí a jaký mají vliv v obci.“⁹¹

Jedním z témat na besedě 15. února 1951 bylo „Přinášíme lepší život na vesnici“.⁹² Jednalo se především o obhajování zakládání JZD a jejich druhy. „Na základě zákona o JZD (č. 69/1949 Sb.) mělo v každé obci vzniknout jednotné zemědělské družstvo (JZD) a nahradit tak všechny dosavadní typy družstev (např. strojní, hospodářská, meliorační, elektrárenská apod.).“⁹³

Přednosta referátu V, osvětlil důležitost zakládaných JZD. „Poukazoval na kněze, že i oni jsou též hybnou pákou na vesnici při budování lepšího života pracujících. .... oni jako pastýři tohoto lidu mají přesvědčovat a cestu k lepšímu životu ukazovat, což zračí ve společném hospodaření.“⁹⁴

Že měli duchovní v 50. letech stále velký vliv na vesnicích, svědčí, že témata a problematika JZD se na besedy stále vracela. „Postoj kněží je důležitý pro rozhodování věřících. Toto se snažily využít státní orgány a nabádaly proto kněze, aby kázali o podpoře voleb, o kladech JZD, podpoře zemědělských prací apod. Duchovní měli být činní například při naplňování směrnic o zvyšování zemědělské produkce země. Tomuto cíli ostatně byly podřízeny i některé pastýřské listy, častá kázání a promluvy. Iniciativních duchovních snažících se nejen o plnění zemědělských úkolů, ale i o zakládání a prosperitu jednotných zemědělských družstev odhadoval SÚC asi 10%.“⁹⁵

K uvedeným 10% jistě patřili „vlastenečtí kněží“, kteří se ať již dobrovolně, nebo pod nátlakem přiklonili k oficiální linii raženou komunistickou stranou. „Na lokální úrovni, ve venkovské duchovní správě se jich (vlasteneckých kněží) pohybovala celá řada. Sice nesloužili režimu v ústředních institucích, ale odváděli pro něj kus práce ve farnostech – pomocí přípravy lokálních politických procesů s radikálně

---

⁹⁰ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁹¹ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 53.

⁹² SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁹³ <https://www.ustrcr.cz/uvod/citanka-kolektivizace/zdruzstevnovani/zakladani-jzd/>

⁹⁴ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁹⁵ SÚC: Zpráva o pomoci duchovních při zemědělských pracích a o rozvoji JZD. 3.12.1955. NA, fond SÚC, kart. 21, inv. č. 93, s. 1-3. In Bakalářská práce Hnutí katolických duchovních v Československu v letech 1950 - 1956 s ohledem na královéhradeckou diecézi Masarykova univerzita v Brně Filozofická fakulta Historický ústav.

*protikomunisticky laděnými věřícími, veřejných nabádáním ke vstupu do JZD, vystupováním na různých demonstracích apod.*⁹⁶

Na slova soudruha Hykla reagoval farář J. Kleveta: *„Že se proti zakládání JZD nestaví, že čas ukáže, zda to bylo lepší před tím, nebo podle nového. A také reagoval na vybídnutí, aby přesvědčovali lidi, tedy aby se stali „vlasteneckými kněžími“, že oni jako kněží nabádají lid k lásce k bližnímu a ke konání dobra.*⁹⁷

Velkým a častým tématem na besedách, bývalo téma míru. Na besedě konané dne 26. dubna 1951 bylo mírové úsilí ústředním tématem. Přednášejícím v Hlučíně byl přednosta referátu VIII soudruh Kupka, který dle dochovaných zápisů dokonale ovládal rétoriku budování socialismu. Sám OCT v zápise zaslaném na KNV a SÚC zapsal, že: *„Soudruh Kupka přítomným dosti bolševicky osvětlil politiku kapitalistických států ... Neustále připomínal pomoc SSSR a jeho úsilí o zachování míru na celém světě.*⁹⁸ Že bylo toto téma kontroverzní, ukazují i dotazy. Na této besedě zazněla otázka administrátora Hoška o nemožnosti návštěvy Polska viz výše. Na tuto otázku odpověděl soudruh Kupka: *„Připomněl však, že lidem, kteří skýtají záruku, že svého pobytu v cizině nezneužijí k podvrtným cílům, jest styk s cizinou uvolněn.*⁹⁹

Zřejmě odpověď nebyla dosti upokojující, protože se do debaty začali zapojovat i ostatní duchovní a soudruzi měli dost práce odpovídat a smysluplně argumentovat, proč nelze jet do Polska, které je za humny a je taky socialistického zřízení. O jistém ostřejším tónu diskuze svědčí i to, že OCT diskuzi ukončil a přešel k dalšímu tématu a to 1. máj. Ale zřejmě to nebylo nejlepší řešení. Duchovní byli vybídnutí, aby sami šli příkladem a svou účastí v průvodu dali příklad dalším věřícím občanů. Na to se opět zahájila živá diskuze, ze které jednoznačně plyne, že kněží se do prvomájového průvodu vůbec nechystají, a že jsou sami z této chystané události dosti nepříjemně překvapení, protože se dočetli, že v jednom z českých krajů bude nesena v průvodu karikatura papeže Pia XII. A oni, že s tím nesouhlasí, a proto se nemohou průvodu

---

⁹⁶ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 127.

⁹⁷ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁹⁸ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

⁹⁹ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

zúčastnit. Také zde se OCT zcela jistě zapotil, aby přítomné uklidnil a věc vysvětlil. Bohužel ze zápisu se již nedozvíme, jak vysvětlení probíhalo.¹⁰⁰

Za povšimnutí jistě stojí i poslední dovětek zápisu, který nám dokládá, že duchovní byli pod dohledem i po skončení besedy. „*S průběhem celé besedy byl jak předseda ONV, tak i referent a i OCT plně spokojen, jelikož diskuze byla velmi živá, což u hlučínských kněží jest novinkou. Přes živost diskuze kněží zůstali v každém směru ukázněni. Kněží byli rovněž asi spokojeni, což lze usoudit z toho, že po besedě někteří šli celou věc zapít.*“¹⁰¹

Také kněží se rozhodli využít povinného setkávání k možnosti setkání za účelem zpovědi, a proto se obrátili na OCT s žádostí: „*Aby jim napříště bylo povoleno před pravidelnou besedou se sejít v kostele v Hlučíně, kde by je víceděkan Hanzelka vyzpovídal.*“¹⁰² Na tuto žádost odpověděl OCT, že žádost přednese KCT.

V zápise z besedy adresované KCT skutečně byla žádost o zpovědi přednesena, ale byl k ní připsán následný komentář. „*S tímto požadavkem kněží jsem se již setkal též na poradě kněží v Novém Jičíně, takže se asi jedná o věc, která jest velmi dobře organizována a proběhla mezi kněžstvem v poslední době.*“¹⁰³

Nakonec KCT žádost schválil a povolil setkání kněží v kostele v Hlučíně za účelem zpovědi. „*Před zahájením besedy měli kněží zpověď v kostele v Hlučíně, takže na besedu přišli v nejlepší pořádku a duševní čistotě.*“¹⁰⁴ Jaká pohnutka byla za schválením, se nedá z dochovaných pramenů určit.

3.2 Kádrové posudky vybraných duchovních, katechetů a církevních zaměstnanců okresu Hlučín

Kádrové posudky v 50. létech byly psány na všechny duchovní. „*OCT měli též pořizovat charakteristiku duchovních a jejich kádrový posudek pro KNV a SÚC, na základě kterého byli zařazeni do jedné ze čtyř kádrových tříd.*“¹⁰⁵ Nejen duchovní

---

¹⁰⁰ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹⁰¹ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹⁰² SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹⁰³ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹⁰⁴ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹⁰⁵ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 54.

byli kádrování, touto procedurou prošli i katecheté a církevní zaměstnanci. „KCT vede kádrovou evidenci duchovních, laických církevních osob a učitelů náboženství.“¹⁰⁶

Kádrování katechetů a omezování výuky náboženství

Komunisté ve svém proticírkevním tažení nezapomněli ani na výuku náboženství. Nejdříve nastavili nařízení, aby dostali výuku pod dohled. „Na počátku padesátých let bylo jasně stanoveno, že výuka náboženství musí probíhat ve školách, nebyla možná např. na farách.“¹⁰⁷ Pak již bylo celkem jednoduché začít s nátlakem na učitele náboženství, rodiče, ale i žáky a studenty. Pro přespolní zkomplikovali výuku tím, že ji přesunuli do večerních hodin. „Někteří ředitelé zařazovali výuku náboženství na večerní hodiny (v roce 1954 na jedné škole v okrese Bruntál byla stanovena na 19 hod.“¹⁰⁸

„Náboženství byla povolena jen od druhého ročníku do předposledního ročníku na základní školy a maximálně v rozsahu jedné hodiny týdně.“¹⁰⁹

Samozřejmostí bylo i sundávání křížů ze stěn ve třídách. „Tato věc spadá do školství, kde nemůže zasahovat. Taky se zmínil, že na čelném místě jest nutno, aby byl státní znak, nebo obraz prezidenta a ne kříž. Dále že ve školách jest mnoho jinověrců a kdyby i tito uplatňovali, aby na čelné nebo někde jinde visel jejich symbol náboženství, nebylo by to estetické a nepraktické.“¹¹⁰

A aby se snížila religiozita co nejdříve a co nejvíce, podpořili komunisté „zdravou soutěživostí“ ředitelé škol, kdy byli odměňováni za snížení počtů dětí v náboženství. „Ředitelé a jiní představitelé veřejné moci byli osobně zainteresováni. Nikoli pouze snahou motivovou svou komunistickou „vírou“ přispět k co nejširší arizaci společnosti, ale také tím, že počet dětí přihlášených do náboženství byl jednou z měřitelných hodnot (ne)úspěchu ateizace. Hodnocení místních komunistických pracovníků vyššími složkami se odvíjelo mj. právě od těchto údajů.“¹¹¹

„V začátcích tažení proti vyučování náboženství konala tuto výuku ještě celá řada laických katechetů a zejména katechetek. Již nedlouho po Únoru se museli

¹⁰⁶ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 55.

¹⁰⁷ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 218.

¹⁰⁸ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 219.

¹⁰⁹ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 84.

¹¹⁰ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

¹¹¹ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 219.

zúčastňovat politických školení o „vědeckém“ světovém názoru marxismu-leninismu.“¹¹²

Jednoduchým poměrem, kdy dětí ve školách na vyučování náboženství pod nátlakem ubývalo, muselo zákonitě dojít k propouštění katechetů. *„Když pod tlakem režimu klesal počet přihlášených dětí na náboženskou výuku, takže postupem času vyučovali katolické náboženství ve školách jen kněží.“*¹¹³

Cílem komunistů bylo, aby školy byly od náboženství zcela oproštěny. Nešlo tedy jen o vytlačení laických katechetů z výuky, omezení náboženských hodin ve školách na minimum, nátlak na rodiče a děti, aby na náboženství přestaly chodit. Šlo také o „očistění“ učitelského stavu od nábožensky založených učitelů. *„Existovaly zaměstnanecké skupiny, jejichž statut byl neodmyslitelně spojen s bezvěřectvím, resp. Dokonce přímo výchovou k němu. Nejvýznamnější z nich byl stav učitelský.“*¹¹⁴

Kádrové posudky se v letech 1950 – 1952 u laických učitelů se dělaly následovně. OCT vyrobil dotazník, ten předal řediteli školy, kde katecheta vyučoval náboženství, ředitel dotazník vyplnil a odevzdal zpět tajemníkovi. Na některé informace z dotazníku se mohl doptat konkrétního lustrovaného učitele, ale také se ptal na jejich chování a jednání kolegyň a kolegů. Církevní tajemník dotazník zpracoval, tak že jej přepsal do volné formy zápisu. Zápis mohl být CT upraven podle toho, zda dotyčného znal, nebo již na něj měl nějaké informace od důvěrníků, nebo pozorovatelů.¹¹⁵

Kádrové hodnocení duchovních

*„Koncem roku 1949 rozeslala Státní bezpečnost svým podřízeným útvarům dotazník... Jednalo se o údaje, které by ulehčily roztrždit jednotlivé duchovní jednak podle politické spolehlivosti, jednak podle jejich povahových vlastností. Tyto informace měly usnadnit manipulaci s duchovními a poskytnout nástroj k jejich vydírání.“*¹¹⁶

Jedním z úkolů OCT bylo kádrování duchovních a jejich roztrždění do jedné ze čtyř kategorií. *„OCT měli též pořizovat charakteristiku duchovních a jejich kádrový posudek pro KNV a SÚC, na základě kterého byli zařazeni do jedné ze čtyř kádrových tříd (v I. třídě byli např. „vlastenečtí“ kněží, ve IV. třídě pak reakcionáři).“*¹¹⁷

¹¹² Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 85.

¹¹³ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 85.

¹¹⁴ Balík S. a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu s. 212.

¹¹⁵ Viz příloha č. 3, Kádrový posudek Marie Pospíšilové.

¹¹⁶ Vaško V., Dům na skále 2, s. 75.

¹¹⁷ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 54.

Jak na tom byli kněží z děkanátu Hlučín? Jakou třídu si svým chováním a duchovní péčí vysloužili.¹¹⁸

Dvě třetiny duchovních jsou zařazeni do III. třídy, tedy druhé nejhorší, pro socialistickou republiku druhou nejnebezpečnější. A celá jedna třetina jsou označeni za reakcionářské kněze, vyvrhele a nepřátelé socialismu, na které je nutno dávat pozor s kým se stýkají, co kážou z kazatelen a jak se chovají. „*Důležitou oblastí sledování byla liturgie. S pomocí církevních důvěrníků měli sledovat zejména obsah kázání.*“¹¹⁹

Důležitým bodem v dotazníku byla otázka na státní občanství duchovního. Pokud kněz neměl československé státní občanství, tak nesplňoval jednu z podmínek nového zákona 218/1949 Sb. a nemohl tak pobírat plat. „*Pro veřejnost byl zákon prezentován jako velkorysé gesto nového režimu vedoucí ke zlepšení sociálních podmínek duchovních a odstranění rozdílů mezi nimi. Háček však byl v tom, že stát toto zabezpečení poskytoval jen duchovním se státním souhlasem a jeho udělení předpokládalo, že duchovní jsou československými státními občany, jsou státně spolehliví a bezúhonní a splňují i jinak obecné podmínky pro přijetí do státní služby.*“¹²⁰

V děkanátu Hlučín neměli v roce 1950 československé občanství čtyři duchovní. Na udělení státního občanství se pracovalo, protože o rok později zůstávají bez platu již jen dva duchovní.¹²¹

Neobvyklý statut měl v roce 1950 P. Josef Konečný. Na kněze byl vysvěcen v roce 1934. Až do doby začátku platnosti zákona 218/1948 Sb. byl v duchovní správě. V roce 1950 však nežil na faře, jak do platnosti zákona (218/1949 Sb.) žil. P. Konečný bydlel v obci Chuchelná, mimo farní budovy. Jakou práci, nebo z čeho žil, nebo zda vykonával činnost v duchovní správě nelze z kádrového hodnocení vyčíst. Ale lze se domnívat, že s vysokou pravděpodobností jako kněz sloužil v Chuchelné, protože i on měl povinnost být přítomen na pravidelných besedách.¹²²

Církevní zaměstnanci

Pronásledování, nátlak, sledování a kádrování neprobíhalo jen u duchovních a katechetů, ale zasáhlo i církevní zaměstnance a koneckonců i všechny věřící. „*Jisté je,*

¹¹⁸ Viz příloha č. 4 Kádrové hodnocení duchovních okresu Hlučín ze dne 3.12.1950.

¹¹⁹ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 54.

¹²⁰ Demel Z., Pod dohledem církevních tajemníků, s. 48.

¹²¹ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 547, č.k. 891, Kádrové hodnocení duchovních.

¹²² SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

že ve významné části obcí proběhly lokální politické procesy, jejichž hlavními postavami byli kněží, prvorepublikoví starostové, nejbohatší sedláci a živnostníci či pouze v pastorační práci „příliš“ horliví laici – katecheti, kostelníci, kostelní zpěváci, představitelé katolických spolků.“¹²³

„Věřící byli považováni za občany druhé kategorie a bylo jim dáváno najevo, že jako „nábožensky zatížení“ nesmějí vykonávat významnější funkci v zaměstnání a ve státní správě vůbec.“¹²⁴

V okrese Hlučín byli v roce 1950 pouze církevní zaměstnanci katolické církve.¹²⁵ Byli to varhaníci, ředitelé kůru, farské hospodyně, uklízečky, ale i hrobníci. Na všechny tyto zaměstnance byl vedený kádrový záznam. Bylo o nich známo, kolik peněz brali za jaký úkon, zda byli pojištěni, jaké měli povolání, všechna osobní data apod.¹²⁶ O počtu církevních zaměstnanců počátkem roku 1952 v Hlučínském okrese máme přesný záznam. Tento zápis zaslal OCT na KNV na církevní oddělení. Uvedený dokument je na doprovodném lístku označil stupněm utajení TAJNÉ!¹²⁷

Jednou z kádrowaných osob byla i farní hospodyně Geltruda Welnerová.¹²⁸ Také varhaníci měli založen svůj kádrový posudek, např. varhaník Pavel Šafarčík.¹²⁹

---

¹²³ Balík S. a Jiří Hanuš, *Katolická církev v Československu* s. 212.

¹²⁴ Demel Z., *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 82.

¹²⁵ Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 547/č.k. 891 Věci církevních zaměstnanců, hodnocení duchovních, učitelé náboženství, seznamy varhaníků a farských hospodyně 1950-1952.

¹²⁶ Viz příloha č. 5. Chrámoví zaměstnanci v římskokatolické farnosti Sudice v roce 1951.

¹²⁷ SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 547/č.k. 891 Věci církevních zaměstnanců, hodnocení duchovních, učitelé náboženství, seznamy varhaníků a farských hospodyně 1950-1952.

¹²⁸ Geltruda Welnerová, narozená 24.9.1912, farní hospodyně na faře v Kozmicích od roku 1947, vdaná, bezdětná, s platem 1.800 Kčs, které vyplácí farář ze svého. Muže má v Německu a je nezávěsný.

¹²⁹ Pavel Šafarčík, narozen 11.4.1917, varhaník v Hlučíně od roku 1945, bydlištěm Hlučín, Hrnčířská 265, ženat, jedno nezaopatřené dítě, plat 4.000 Kčs. Je nevhodně využit, mohl by konat jinou práci.

ZÁVĚR

Zachytit celou oblast církevní politiky v 50. letech 20. století není snadné. Pojmout celou šíři komunisty budovaných opatření, kterými se snažili ovládnout církev v Československu a popsat všechny jednotlivé postupy je nelehká záležitost. Pokusil jsem se vybrat některé oblasti a ukázat je na příkladech na Hlučínsku. Důležitým krokem bylo hledání pramenů v archivech.

Postupným pročitáním šanonů se pomalu skládala mozaika, ze které začaly vystupovat jednotlivé postavy. Musel jsem při pročitání dělat pauzy, abych vůbec byl schopen pochopit, co může člověk na člověka vymyslet, aby jej získal pod kontrolu. Je až neuvěřitelné kolik energie, kolik personálu a kolik prostředků byli ochotni a schopni komunisté nasadit, aby potlačili jakoukoli opozici a domnělého nepřítele – církev. Komu a čím mohl vadit např. varhaník Pavel Šafarčík, jak mohl být nebezpečný pro státní zřízení, snad tím, že hrával o nedělích v Hlučíně ve farním kostele na varhany? Přesto i proti těmto obyčejným lidem režim tvrdě a nekompromisně vystupoval. Všemi popsány i neuvedenými postupy režim měnil osudy lidí.

Nejsilnější okamžiky při studiu jsem zažíval u represí zaměřených proti ženským klášterům. Řeholnice nejenže musely nahlašovat, kam jdou, když chtěly na 24 hodin navštívit své příbuzné, ale musely se se svou komunitou během chvíle sbalit, naložit věci na nákladní vůz a byly odvezeny na neznámé místo, do cizího kláštera. Nikdo nebral ohled na věk řeholnic, na jejich práci. V Hlučíně musely řeholnice zanechat při náhlém nuceném stěhování i své dlouhodobé pacienty. O zásazích proti řádovým sestrám jsem našel množství archiválií, které hodlám uplatnit při psaní diplomové práce.

Literatury, která se zabývá perzekucí církve v období komunismu v Československu, je více. Některé publikace se zaměřují spíše na všeobecnou situaci, jiné mají ambici připomenout životní osudy jednotlivých lidí. Také na Hlučínsku byli duchovní, kteří by jistě stáli za připomenutí.

Při studiu archívních pramenů se mi otvíraly příběhy lidí, kteří museli hájit svou víru a byli zkoušeni. Nenalézal jsem ucelené příběhy, ale v pramenech se vynořovaly útržky životů, které ve mně vyvolávaly zvědavost a touhu dozvědět se, jak která osoba obstála a jaký byl její osud. Nalézt více o jejich životě je na dlouhé bádání, kdy nejen, že nejsou všechny písemnosti pohromadě, ale zdaleka ani nebudou kompletní, takže nám již navždy budou chybět některé souvislosti. Přesto je pro mě na zamyšlenou, zda

se nepokusit alespoň některému z osob uvedených v archiváliích dohledat co nejvíce informací a tak ji dát konkrétní podobu.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní pramen

Státní okresní archiv Opava, fond ONV v Hlučíně.

Literatura

BALÍK, Stanislav. *Pozdvihni se duše z prachu Příběh bludovské farnosti sv. Jiří*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013, 271 s. ISNB 978-80-7325-315-8.

BALÍK, Stanislav a kol. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 3. Vyd. Praha: Masarykova univerzita, 2011, 178 s. ISNB 978-80-210-5438-7.

BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Vyd. 2, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, 400 s. ISNB 978-80-7325-130-7.

DEMEL, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, 324 s. ISNB 978-80-7325-170-3.

JONOVÁ, Jitka. *František Tomášek, kněz, katecheta, profesor a „ilegální biskup“*. *Moravské působení Františka Tomáška*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2014, 119 s. ISBN 978-80-86157-43-6.

KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. Brno: Doplněk Praha – Brno, 1993, 440 s. ISNB 1081-038-1994.

KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008, 253 s. ISBN 978-80-7364-049-1.

KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, 467 s. Česká společnost po roce 1945, sv. 9. ISBN 978-80-7285-155-3.

OTTER, Pavel. Církevní politika 1949: dokumenty a komentáře. Heršpice: EMAN, 1992, 122 s. ISBN 80-900696-1-4.

VAŠKO, Václav. Dům na skále 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 255 s. ISBN 80-7192-891-7.

VAŠKO, Václav. Dům na skále 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 466 s. ISBN 978-80-7192-892-8.

VAŠKO, Václav. Dům na skále 3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, 343 s. ISBN 978-80-7192-893-5.

Internetové zdroje

<https://www.ustrcr.cz/uvod/citanka-kolektivizace/zdruzstevnovani/zakladani-jzd/> staženo 23.10.2018.

Další zdroje

SÚC: Zpráva o pomoci duchovních při zemědělských pracích a o rozvoji JZD. 3.12.1955. NA, fond SÚC, kart. 21, inv. č. 93, s. 1-3. In Bakalářská práce Hnutí katolických duchovních v Československu v letech 1950 - 1956 s ohledem na královéhradeckou diecézi Masarykova univerzita v Brně Filozofická fakulta Historický ústav.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- CT – církevní tajemníci
- JNV - Jednotný národní výbor
- KNV - Krajský národní výbor
- KPS ML – Krajské politické středisko městského lektorátu
- KS – komunistická strana
- KSČ – Komunistická strana Československa
- MPS - Městské politické středisko. Zařízení sledující proticírkevní cíle. Pořádalo různé přednášky ateizačního charakteru.
- ML - Městský lektorát, vytvářel přednášky a pořádal přednáškovou činnost.
- MKI - Ministerstvo kultury a informací. Pod tímto názvem v letech 1956-68 ovládalo církevní politiku.
- MNV - Městský národní výbor
- NV - Národní výbor
- ONV - Okresní národní výbor
- PTP - pomocné technické prapory
- RČL – republika československá
- s. - soudruh (resp. soudružka). Za komunistického režimu náhrada oslovení pan (paní).
- sic. - Tak (lat.). Autor zdůrazňuje specifickou svému pramene.
- SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
- StB – Státní bezpečnost
- SÚC - Státní úřad pro věci církevní
- SOAO - Státní okresní archiv Opava
- SK - soustředovací kláštery
- t.m. – tohoto měsíce
- ÚAV NF - Ústřední akční výbor Národní fronty
- ÚV – ústřední výbor
- ZI - závodní internáty

PŘÍLOHY

Příloha č. 1, Řeholnice, vystoupení z řádu. SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 545/č.k. 891 Směrnice k ohlašovací povinnosti řeholnic při změně pobytu

Ostrava, 14. července 1952.

Zn: I/3-291.5-ŘK-14/7-1952/1

Všem OCT v kraji Ostrava.

Řeholnice, vystoupení z řádu - pokyny.

Pokud jde o vystupování řeholnic řádu, dává nám SÚC přípisem ze dne 5. července 1952 č.j.: 292.3/52-I/2-I následující pokyny.

Vystoupení řeholnic z řádu může se dít jen na základě přísné dobrovolnosti. V každém případě jest nutno, abychom si v každém jednotlivém případě vyžádali od SÚC předběžný souhlas k vystoupení z řádu té které řeholnice. K tomuto našemu návrhu jest nutno případ podrobně popsat a politicky zhodnotit. V případech, kde podle našeho názoru půjde o případy sociálně slabé, poskytne SÚC finanční příspěvek na civilní ošacení.

S vystupující řeholnicí, jejíž vystoupení SÚC schválil, sepíše OCT nebo KCT "protokol o vystoupení z řádu", ve kterém musí být zachyceno následující:

- 1/ jméno, data a místo narození řeholnice,
- 2/ důvod vystoupení z řádu,
- 3/ civilní zaměstnání s uvedením přesné adresy zaměstnavatele a nové bydliště vystupující řeholnice,
- 4/ jméno, povolání a adresy rodičů a sourozenců,
- 5/ kde působila do února 1948 s uvedením řádové funkce,
- 6/ kde působila po únoru 1948, s uvedením řádové funkce,
- 7/ prohlášení následujícího znění:

Prohlašuji, že vystupuji dobrovolně a na základě vlastního rozhodnutí z řeholního řádu ....., že nebudu poslušná svých bývalých představených a příslušnic řádu, které by jakýmkoliv způsobem narušovaly naše lidově demokratické zřízení a vývoj socialismu v naší vlasti, že nebudu nosit řeholní šat ani jiný odznak řádového života, že svůj kladný postoj k republice projevim pracovním úsilím v budování socialismu a nedopustím se žádného činu naší vlasti nepřátelského. Prohlašuji čestně, že budu dodržovat a řídit se stávajícími zákony v naší lidově demokratické republice.

Podpis .

Toto prohlášení - protokol v 3 stejnopisech/pro OCT, KCT, S ÚC/ - vystupující řeholnicí se protokol nedává.

Pokud dostane řeholnice od nás fin. příspěvek, bude jí předán proti písemnému potvrzení.

Pro příště postupujte podle výše uvedených pokynů.

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR
v Hlučíně

Došlo: 19. VII. 1952

Vyřízeno: 291.5 č. j.

Církevní tajemník KNV :
řada na předem! *Wes*

Příloha č. 2, Program okresních besed s duchovními. SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 543, č.k. 891, Zápisy z porad římskokatolického duchovenstva okresu.

O p i s.

Státní úřad pro věci církevní Praha 12, Máchová ul.7. tel. 578-41 až 46.

Č.j. III/2-10029/51-VI. Praha dne 19. dubna 1951.

Krajskému národnímu výboru
k rukám církevního tajemníka
O s t r a v a.

Věc: Program okresních besed s duchovními.

Vážený soudruhu, zasíláme Ti program besed s duchovními do konce
roku. Témata jsme vybrali takto:

květen	Lidová demokracie a ústava
červen.....	O životě a díle presidenta Gottwalda
červenec.....	Idea slovanství v současné době
srpen	O postavení pracujících na západě a v zemích socia- lismu.
září	Boj koloniálních národů proti imperialismu a lidová Čína jako jejich opora
říjen.....	Mezinárodní situace
listopad.....	Velká říjnová revoluce a její význam
prosinec.....	Stalin veliký přítel našeho lidu.

Tato témata budou stejná pro evangelické církve. Besedy evangelických
církví nebude nadále dělat prostřednictvím Kostnické jednoty, ale bude
je dělat církevní oddělení při KNV. Zaříd se již podle toho na květen.

Dbej o to, aby na referáty a diskuse k jednotlivým tématům byl vybí-
rán vhodný soudruh a aby OCT bylo méně používáno k tomuto účelu. Okresní
církvní tajemníci jsou stálým stykem s duchovními příliš známí a proto
by jejich referát nebyl tak účinný. These k přednášce na květen zašleme
do 25 t.n. a na ostatní měsíce během května a června.

Za ministra:
Dr. František Hub,
přednosta odboru III.

Všem OCT v kraji Ostrava.

Na vědomí.

Církevní tajemník KNV:

*zpracováno k měření/m
poradami a kněžstvem.*

Č. 1

KRAJSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR
v HLUČÍNĚ
Číslo: - 4. V. 1951

Příloha č. 3, Kádrový posudek Marie Pospíšilové. SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 547/č.k. 891 Věci církevních zaměstnanců, hodnocení duchovních, učitelek náboženství, seznamy varhaníků a farských hospodyn 1950-1952.

Marie P o s p í š i l o v á , laická učitelka náboženství.
Narozená 26. II. 1926 v Roštění, p. Kostelec u Holešova.
Je z rodiny zemědělské v Roštění , okres Holešov.
Organisovaná není , před únorem v lidové straně.
Nepracuje v žádné masové organizaci.
Její osobní záliba je v ženské " parádě", strojení, česání -
je marnivá a domyšlivá .
Náboženství vyučuje tak , jak nás učili před 30 lety. Bigotně a
fanaticky bez ohledu na novou školu.
Oblíbena u valné části pro své reakční katolické zaměření.
U pokrokových lidí je nutným zlem.
Byla silně reakčně zaměřena a byla velmi bojovná vlivem všech ve-
řejných činitelů místních.
Volila tajně.
Prací pro lidovou demokracii svůj kladný poměr neprojevila/ nehledímě-
li k její práci ve škole při vyučování/
Zdravici k 70. narozeninám gen. J.V- Stalina podepsala .
Rovněž mírovou resoluci dne 17. května podepsala.
Veřejných oslav se ani aktivně, ani jako divák nezúčastňuje.
Průvodu májového či průvodu k pomníku ruských hrdinů se nezúčastnila.
Stýka se ponejvíce s místní farářem Pavlem Rončkou,
páterem Bindačem , bratrem pí
Heleny Hruškové, z Hati, který sem dojíždí ze svého působiště na moto-
cyklu. Pak se jmenovanou Hel. Hruškovou, vdovou v Hati. tyto osoby
jsou vesměs reakčního zaměření.
Mládeže se straní, je pyšná, s venkovskou místní mládeží se nestýká.
Do kostela chodí velmi pilně, v neděli i 3 x. O májových pobožnostech
denně. V kostele udržuje pořádek a trestá žáky. Vypovídá se kdo a proč
nebyl někdo v kostele a straší děti tresty.
Od 28. února nebyla pro nemoc ve škole tak , že o událostech v Čihošti
se žáky nemluvila jak jsem zjistil rozhovorem. Rovněž o procesech s
opaty a převory nebylo v náb. hovořeno stejně jako o soudu se zrádci.
Venku oči stále cudně sklopeny a v kostele oči i ruce obráceny k nebi.
To se babkám líbí. Typická jesuitská duše.

Jan Linhart

Příloha č. 4, Kádrové hodnocení duchovních okresu Hlučín ze dne 3.12.1950. Opis špatně čitelného originálu. Srovnej SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 547, č.k. 891, Kádrové hodnocení duchovních

	Hodnost	Jméno	Kádrová sk.	Poznámka
1.	provisor	Buček Martin	III.	
2.	farář	Dr. Folta Vojtěch	III.	
3.	viceděkan a farář	Hanzelka Alois	III.	změna ze IV.sk.
4.	provisor	Harazim Rudolf	III.	
5.	administrátor	Hošek Jan	III.	dříve měl IV.sk.
6.	administrátor	Hurník Vincens	III.	změna ze IV.sk.
7.	farář	Kleveta Josef	III.	
8.	farář	Konečný Josef	IV.	
9.	farář	Konečný Josef	IV.	nemá čs. stát. občanství
10.	administrátor	Krakovič Josef	IV.	
11.	farář	Lischka Augustin	III.	mimo službu zbaven vedení
12.	děkan a farář	Malý Josef	III.	
13.	administrátor	Mitáček Vavřinec	III.	
14.	farář	Muczka Bohumír	III.	nemá čs. stát. občanství
15.	kooperátor	Navrátil Jan	III.	
16.	farář	Onderka Kašpar	IV.	
17.	farář	Proksch František	III.	
18.	farář	Rončka Pavel	III.	
19.	farář	Stiborský Augustin	IV.	mimo službu zbaven vedení
20.	farář	Stiborský Vincens	III.	nemá čs. stát. občanství
21.	provisor	Schmack Viktor	III.	nemá čs. stát. občanství
22.	farář	Suchánek Beno	IV.	změna ze III.sk.
23.	kooperátor	Zigal František	III.	

Příloha č. 5, Chránovní zaměstnanci v římskokatolické farnosti Sudice v roce 1951. Opis špatně čitelného originálu. Srovněj SOAO, fond ONV v Hlučíně, inv.č. 547/č.k. 891 Věci církevních zaměstnanců, hodnocení duchovních, učitelek náboženství, seznamy varhaníků a farských hospodyň 1950-1952.

jméno	vzdělání	Hlavní povolání	Vedlejší povolání	Hodin denně	Období výplaty	Výše platu	naturál	Jednorázové odměny	Jaká činnost	pojištění	Je v platu zahrnuta štola
Antonín Janda, ředitel kůru	4.tř.měšťnka, 2 roč. hud.škola	ano	---	5	měsíčně	3.000 měsíčně	byt 100 Kčs	vánočné 1.500 za pohřeb 200	hlavní zam.	ano	ne
Josef Kotula hrobník	hrobník	zemědělec	hrobník	2	týdně	500 měsíčně	---	100 za pohřeb	příležitostný úkon	ano	ne
František Bureš	hrobník kostelník	maloročník	kostelník	1	měsíčně	500 měsíčně	---	---	příležitostný úkon	ano	ne
Ema Vichová	uklízečka	dělnice	uklízečka	4 týdně	měsíčně	300 měsíčně	---	---	příležitostný úkon	ano	ne